

Program wychowawczy Zespołu Szkół nr 60 w Warszawie na lata 2013-2018

na podstawie *Koncepcji pracy Zespołu Szkół nr 60
w Warszawie na lata 2010-2015*

Szkoła Podstawowa nr 48 im. Adama Próchnika

Gimnazjum nr 41 im. gen. Mariusza Zaruskiego

motto:

Wychowywać to nie znaczy kształcić tylko rozum, lecz kształtować harmonijnie całego człowieka, a więc także jego serce i charakter. Wychowywać, to znaczy również- z pokolenia na pokolenie przekazywać wartości, które nadają życiu sens i wypełniają je treścią. Przekazuje się je nie tylko słowami, lecz przede wszystkim przykładem własnego życia (...) Wychowywanie jest bardzo odpowiedzialnym zadaniem.

Phil Bosmans

oprac. Monika Bednarska

Warszawa 2013

SPIS TREŚCI

PODSTAWA PRAWNA	3
WSTĘP.....	4
ZAŁOŻENIA WYCHOWAWCZO - PROFILAKTYCZNE.....	6
NIEZBĘDNE WARUNKI REALIZACJI PROGRAMU	6
DIAGNOZA SYTUACJI WYCHOWAWCZEJ SZKOŁY	6
CELE WYCHOWANIA.....	7
PROCEDURY EWALUACJI	9
WYKAZ LITERATURY DO WYKORZYSTANIA W RAMACH REALIZACJI PROGRAMU WYCHOWAWCZEGO ZESPOŁU SZKÓŁ NR 60 W WARSZAWIE, ZE ZBIORÓW BIBLIOTEKI SZKOLNEJ	10
BIBLIOGRAFIA	11

PODSTAWA PRAWNA

Konstytucja RP art. 48 ust. 1, art. 53 ust. 3, art. 72 ust. 1 (Dz. U. 1997r. nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 10 grudnia 1948 r.

Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950 r.

Deklaracja Praw Dziecka z 1959 r.

Program Polityki Prorodzinnej Państwa na lata 2007-2014

Ustawa o systemie oświaty z dn. 7 września 1991r. (Dz.U. z 2004r. nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)

Karta Nauczyciela z dn. 26 stycznia 1982r. (Dz.U. z 2006 r. nr 97, poz. 674 z późn. zm.)

Rozporządzenie MEN z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17)

Zasady Szkolnego Oceniania w Zespole Szkół nr 60

Statut Zespołu Szkół nr 60

Koncepcja pracy Zespołu Szkół nr 60 w Warszawie na lata 2010-2015

Raport z ewaluacji wewnętrznej Zespołu Szkół nr 60 w Warszawie w roku szk. 2011/2012

Program profilaktyki szkolnej Zespołu Szkół nr 60 wraz z aneksami

Do Programu Wychowawczego Zespołu Szkół nr 60 w Warszawie jako załączniki dołącza się:

1. Program Wychowawczy Szkoły Podstawowej nr 48 w Warszawie na lata 2010-2016.
2. Program Wychowawczy Gimnazjum nr 41 w Warszawie na lata 2013-2016.

WSTEP

Niniejszy dokument uwzględnia potrzeby wychowawcze uczniów, uniwersalne wartości, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, promocję postawy szacunku dla innych i samego siebie, samorządność uczniowską, formy pomocy psychologiczno – pedagogicznej.

Przy jego konstrukcji wzięto pod uwagę potrzeby i trudności społeczności szkolnej jaką stanowi Zespół Szkół nr 60. Trudności zostały zdiagnozowane przez Zespół ds. Profilaktyki Zespołu Szkół nr 60 i opisane w *Programie Profilaktyki Szkolnej Zespołu Szkół nr 60 w Warszawie*, natomiast potrzeby zostały zbadane przez Zespół ds. Ewaluacji Wewnętrznej Zespołu Szkół nr 60 i opisane w *Raporcie z ewaluacji wewnętrznej Zespołu Szkół nr 60 w Warszawie w roku szk. 2011/2012*

Opis funkcjonowania szkoły

W Zespole Szkół nr 60 w Warszawie uczy się 513 uczniów i na stałe zatrudnionych jest 35 nauczycieli, w tym pedagodzy i terapeuci pedagogiczni. Oprócz oddziałów ogólnych są organizowane oddziały sportowe. Szkoła proponuje uczniom i ich rodzicom możliwość aktywnego działania, zgodnie z ich preferencjami. Dzieci mogą uczestniczyć w treningach sportowych oraz w zajęciach pozalekcyjnych, w tym wspierająco-wyrównujących. Ich sposób prowadzenia jest dostosowanych do możliwości wiekowych i rozwojowych dzieci. Nauczyciele pomagają w rozwoju zainteresowań uczniów.

Podmiotami wspierającymi Zespół Szkół nr 60 są:

- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna nr 11;
- Referat ds. Nieletnich i Patologii Komendy Rejonowej Policji;
- Straż Miejska;
- Centrum Pomocy Społecznej;
- Parafia Najświętszego Zbawiciela.

Misja szkoły

Misją naszej szkoły jest tworzenie uczniom możliwości pełnego rozwoju intelektualnego, psychicznego i fizycznego w poszanowaniu godności i wolności światopoglądowej oraz przygotowanie ich do dalszego kształcenia.

Wizja szkoły

Chcemy, aby nasi uczniowie czuli się w szkole bezpiecznie, umieli zachować się właściwie w różnych sytuacjach życiowych. Nasze cele realizujemy dzięki konsekwencji, współpracy i partnerstwu. Wartości, którymi się kierujemy i które wpajamy naszym uczniom to uczciwość, wyrozumiałość i tolerancja wobec innych, dobro i wrażliwość na drugiego człowieka. Jesteśmy odpowiedzialni, kreatywni, otwarci na zmiany, tworzymy miłą i przyjazną atmosferę pracy i nauki w naszej szkole.

Wartości preferowane przez społeczność szkolną

Drogą ankiet przeprowadzonych wśród społeczności szkolnej, a mianowicie: nauczycieli, niepedagogicznych pracowników szkoły, rodziców i uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum, ustalono, że najważniejszymi wartościami dla szkoły są:

- kultura osobista, w tym kultura języka;
- szacunek dla innych ludzi;
- obowiązkowość: głównie wypełnianie obowiązków uczniowskich;
- pomoc innym, także słabszym.

Realizatorzy i uczestnicy programu

Program Wychowawczy Zespołu Szkół nr 60 jest realizowany przez wszystkich pracowników szkoły we współpracy z rodzicami lub opiekunami prawnymi wychowanków. Uczestnikami programu są uczniowie Zespołu Szkół nr 60, tj. Szkoły Podstawowej nr 48 (I i II etap edukacyjny) oraz Gimnazjum nr 41 (III etap edukacyjny).

Podstawy teoretyczne wzięte pod uwagę przy konstruowaniu programu

Przy tworzeniu Programu Wychowawczego Zespołu Szkół nr 60 w Warszawie wzięto pod uwagę najnowsze osiągnięcia w dziedzinie psychologii rozwojowej. Uczniowie Zespołu Szkół nr 60 to dzieci od 5 do 16 roku życia i prezentują następujące etapy rozwojowe:

- wiek przedszkolny: dzieci 5 i 6 lat – nauczyciele rozwijają aktywność poprzez zabawę;
- młodszy wiek szkolny: dzieci 7 – 10 lat;
 - faza pierwsza: dzieci 7 i 8 lat – nauczyciele rozwijają aktywność poprzez zabawę z uwzględnieniem różnic emocjonalnych i intelektualnych;
 - faza druga: dzieci 9 i 10 lat – nauczyciele rozwijają aktywność społeczną.
- wiek dorastania: dzieci i młodzież w wieku 11-16 lat – nauczyciele wdrażają uczniów do samodzielności.

Kierunki pracy wychowawczej, które będą realizowane w ramach programu wychowawczego

Program uwzględnia cztery aspekty wychowania:

- wspomaganie naturalnego rozwoju (zaspokajanie potrzeb, rozwijanie potencjałów i możliwości, budowanie wspierającej relacji nauczyciel-uczeń);
- kształtowanie sposobu myślenia i postaw uznawanych za pożądane;
- profilaktykę zachowań ryzykownych (diagnozowanie zagrożeń, wyposażanie uczniów w wiedzę i umiejętności pomagające w radzeniu sobie z tymi zagrożeniami, proponowanie alternatywnych sposobów funkcjonowania, ochrona przed bezpośrednimi niebezpieczeństwami);
- korekcję deficytów i urazów powstałych w toku wcześniejszego wychowania.

ZAŁOŻENIA WYCHOWAWCZO - PROFILAKTYCZNE

- tradycja szkoły i społeczności lokalnej;
- problemy i zagadnienia, których rozwiązanie jest najważniejsze z punktu widzenia środowiska: uczniów, rodziców, nauczycieli;
- cele (idee) przyświecające nowej podstawie programowej;
- zasady obowiązujące w demokratycznych państwach i integrującej się Europie;
- rosnące aspiracje i oczekiwania dzieci i młodzieży;
- harmonijny i wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży;
- możliwości uczniów;
- wymagania stawiane młodym ludziom przez współczesny świat;
- zagrożenia współczesnego świata;
- dojrzałość i ciekawość poznawczą uczniów;
- programy edukacyjne nauczycieli naszej szkoły;
- programy profilaktyczne.

NIEZBĘDNE WARUNKI REALIZACJI PROGRAMU

Program Wychowawczy Zespołu Szkół nr 60 w Warszawie realizowany jest poprzez:

- ścisłą współpracę nauczycieli z rodzicami oraz innymi pracownikami szkoły;
- dobór odpowiednich programów nauczania uwzględniających przyjęte zadania wychowawcze;
- działalność pozalekcyjną tj., uroczystości szkolne, imprezy rekreacyjno – sportowe, wycieczki krajoznawczo – turystyczne, konkursy, koła zainteresowań, wyjścia do ośrodków kultury;
- współpracę z instytucjami wspierającymi pracę szkoły;
- stałe monitorowanie efektów pracy wychowawczej;
- wprowadzenie do tematyki wszystkich przedmiotów i zajęć szkolnych elementów programu wychowawczego szkoły;
- dostosowanie przekazywanej wiedzy, kształtowania umiejętności i postaw uczniów do odpowiedniej w tym wieku aktywności dzieci.

DIAGNOZA SYTUACJI WYCHOWAWCZEJ SZKOŁY

W szkole analizuje się podejmowane działania wychowawcze mające na celu eliminowanie zagrożeń oraz wzmacnianie właściwych zachowań, ocenia się ich skuteczność oraz modyfikuje w razie potrzeb, uwzględniając inicjatywy uczniów. Placówka objęta jest stałym monitoringiem kamer oraz stałą opieką patroli szkolnych, w skład których wchodzi policjanci i strażnicy miejscy. W szkole prowadzona jest stała praca nauczycieli nad relacjami rówieśniczymi, a trudności uczniów związane z przestrzeganiem akceptowanych społecznie norm i zasad są pokonywane dzięki realizacji licznych programów profilaktycznych, skierowanych do uczniów, nauczycieli i rodziców. W szkole uczą się dzieci obcojęzyczne, pochodzące z różnych kultur.

CELE WYCHOWANIA

Celem nadrzędnym w pracy wychowawczej szkoły jest wszechstronny rozwój osobowy ucznia pod względem intelektualnym, psychicznym, moralnym, duchowym, społecznym, fizycznym i estetycznym.

Cele ogólne:

1. Rozwijanie umiejętności społecznych
2. Wspomaganie uczniów w rozwijaniu uzdolnień oraz intelektu
3. Kształtowanie u dzieci odporności emocjonalnej koniecznej do racjonalnego radzenia sobie w nowych i trudnych sytuacjach
4. Przygotowanie uczniów do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i przyrodą
5. Budowanie systemu wartości, w tym wychowywanie dzieci tak, żeby lepiej orientowały się w tym, co jest dobre, a co złe
6. Wykształcenie świadomości przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej)
7. Kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie
8. Wprowadzanie uczniów w świat wartości estetycznych warunkujących sprawne funkcjonowanie w obszarze kultury
9. Kształtowanie umiejętności świadomego wyboru właściwych zachowań chroniących zdrowie własne i innych ludzi

Cele ogólne zostaną zrealizowane poprzez cele szczegółowe:

Rozwijanie umiejętności społecznych

- Rozwijanie umiejętności komunikacyjnych (zarówno werbalnych jak i niewerbalnych);
- Kształtowanie umiejętności zachowywania się w sposób asertywny.

Wspomaganie uczniów w rozwijaniu uzdolnień, intelektu oraz kultury osobistej

- Tworzenie możliwości rozwijania uzdolnień;
- Kształtowanie umiejętności logicznego myślenia i działania;
- Kształcenie umiejętności wyszukiwania informacji;
- Pielęgnowanie w codziennym życiu kultury osobistej.

Kształtowanie u dzieci odporności emocjonalnej koniecznej do racjonalnego radzenia sobie w nowych i trudnych sytuacjach

- Wspieranie prawidłowego rozwoju emocjonalnego;
- Kształtowanie umiejętności opanowania własnych emocji;
- Wspieranie w poznaniu własnej sfery uczuciowej;
- Kształtowanie wrażliwości uczuciowej.

Przygotowanie uczniów do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i przyrodą

- Rozwijanie cech indywidualnych niezbędnych do rozwoju osobowości (pracowitość, obowiązkowość, wytrwałość, odpowiedzialność, aktywność, stawianie celów i osiągnięcie ich);
- Doskonalenie norm mających szczególne znaczenie dla kształtowania właściwych stosunków międzyludzkich (bycie wrażliwym na potrzeby innych, otwartym);
- Kształtowanie postaw ekologicznych;
- Propagowanie ochrony naturalnego środowiska jako podstawy psychofizycznego rozwoju człowieka.

Budowanie systemu wartości, w tym wychowywanie dzieci tak, żeby lepiej orientowały się w tym, co jest dobre, a co złe

- Kształcenie umiejętności oceny własnych zachowań;
- Doskonalenie znajomości norm mających istotne znaczenie dla zgodnego współżycia w społeczeństwie (mówienie prawdy, lojalność, uczciwość, tolerancja).

Wykształcenie świadomości przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej)

- Zwiększenie świadomości praw i obowiązków członka rodziny;
- Kształcenie umiejętności porozumiewania się i prawidłowego nawiązywania kontaktów z dorosłymi i dziećmi oraz umiejętności pracy zespołowej;
- Kształtowanie postaw prorodzinnych;
- Rozwijanie postaw patriotycznych i obywatelskich.

Kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie

- Kształtowanie i utrwalanie umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów w sposób nienaruszający godności innych;
- Kształtowanie i doskonalenie umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów znanych z codziennego życia poprzez aktywność, doświadczenie, eksperymentowanie, obserwowanie;
- Rozwijanie umiejętności podejmowania dojrzałych i odpowiedzialnych decyzji.

Kształtowanie umiejętności świadomego wyboru właściwych zachowań chroniących zdrowie własne i innych ludzi

- Wdrażanie do nawyku uprawiania sportu, turystyki i innych form aktywnego wypoczynku;
- Kształcenie i doskonalenie umiejętności pielęgnowania i ochrony własnego zdrowia fizycznego i psychicznego;
- Utrwalanie nawyków czystości i higieny.

Wprowadzanie uczniów w świat wartości estetycznych warunkujących sprawne funkcjonowanie w obszarze kultury

- Rozwijanie wrażliwości artystycznej;
- Tworzenie możliwości uczestnictwa w kulturze jako odbiorca;
- Zapewnienie możliwości wypowiedzenia się ucznia poprzez wszystkie dziedziny sztuki.

PROCEDURY EWALUACJI

Ewaluacja programu wychowawczego szkoły powinna być przeprowadzana co trzy lata. Celem ewaluacji będzie sprawdzenie skuteczności działań podejmowanych w ramach realizacji programu. Procedura ewaluacji działalności wychowawczej musi zawierać następujące etapy:

ETAP I: Przygotowanie ewaluacji:

1. Określenie celów szczegółowych ewaluacji.
2. Ustalenie, kto i kiedy dokona ewaluacji działalności wychowawczej szkoły.
3. Sformułowanie standardów i wskaźników jakości działalności wychowawczej szkoły.
4. Dokonanie wyboru obszarów programu wychowawczego do badania.
5. Ustalenie pytań kluczowych, technik i narzędzi zbierania informacji oraz wskaźników sukcesu.

ETAP II: Realizacja ewaluacji:

1. Zbieranie danych.
2. Opracowanie i analiza danych.
3. Przygotowanie i przedstawienie raportu wszystkim podmiotom szkoły.

ETAP III: Podsumowanie ewaluacji:

1. Podjęcie decyzji o zmianach w Programie Wychowawczym Szkoły prowadzących do rozwoju placówki.
2. Skorygowanie dokumentów.

Ewaluację działalności wychowawczej szkoły przeprowadzać należy przy wykorzystaniu odpowiednio dobranych technik i narzędzi zbierania informacji:

1. Analiza dokumentów:

- *Program Wychowawczy Zespołu Szkół nr 60 w Warszawie* wraz z załącznikami;
- plany pracy dydaktycznej i wychowawczo – opiekuńczej szkoły, plany pracy wychowawczej poszczególnych klas, aneksy do Programu Profilaktyki oraz plany pracy: pielęgniarki, biblioteki, świetlicy, zespołów wychowawczych szkoły podstawowej i gimnazjum, Małego Samorządu, samorządu uczniowskiego klas IV-VI szkoły podstawowej i samorządu uczniowskiego gimnazjum;
- plany wynikowe (rozkłady materiału) nauczycieli różnych przedmiotów;

- arkusze hospitacji pracy wychowawczej;
- sprawozdania z pracy wychowawczej prowadzonej w poszczególnych klasach;
- sprawozdania z pracy szkolnego pedagoga, pielęgniarki, biblioteki, świetlicy, zespołów Wychowawczych, samorządów uczniowskich;
- zapisy w dziennikach lekcyjnych.

2. Wywiady

3. Ankiety

WYKAZ LITERATURY DO WYKORZYSTANIA W RAMACH REALIZACJI PROGRAMU WYCHOWAWCZEGO ZESPOŁU SZKÓŁ NR 60 W WARSZAWIE, ZE ZBIORÓW BIBLIOTEKI SZKOLNEJ

1. Bąk J., Wiewióra-Pyka E., *Między nami. Scenariusze lekcji wychowawczych. Szkoła Podstawowa*. Rubikon, Kraków, 2004, ISBN 83-88725-82-3.
2. Bleja-Sosna B., *Zeszyt ćwiczeń. Godziny wychowawcze. Gimnazjum. Klasa I*, Wydaw. Bea-Bleja, Toruń, ok. 1999. ISBN 83-87303-56-9.
3. Bleja-Sosna B., *Zeszyt ćwiczeń. Godziny wychowawcze. Gimnazjum. Klasa II*, Wydaw. Bea-Bleja, Toruń, ok. 1999. ISBN 83-87303-60-7.
4. Bleja-Sosna B., Składanowska M., *Poradnik dydaktyczny. Godziny wychowawcze. Gimnazjum I-II. Materiały pomocnicze dla nauczycieli – wychowawców w gimnazjum w klasach I-II*, Wydaw. Bea-Bleja, Toruń, ok. 1999, ISBN 83-87303-59-3.
5. Bleja-Sosna B., Składanowska M., *Poradnik dydaktyczny. Godziny wychowawcze. VI-VIII. Materiały pomocnicze dla nauczycieli – wychowawców w szkole podstawowej w klasach VI-VIII*, Wydaw. Bea-Bleja, Toruń, ok. 1999. ISBN 83-87303-29-1.
6. Bober-Pelzowska M., *Godziny do dyspozycji wychowawcy klasy i uczniów. W Szkołach podstawowych i ponadpodstawowych*, Wydaw. JUKA, Łódź, 1994. ISBN 83-86083-11-5.
7. Braun-Gałkowska M., *W tę samą stronę. Książka dla nauczycieli o wychowaniu i lekcjach wychowawczych*, Wydaw. Krupski i S-ka, Warszawa, 1994, ISBN 83-86117-10-9.
8. Braun-Gałkowska M. [Red.], Gutowska A. [Red.], *W tę samą stronę. Antologia tekstów dla nauczycieli i uczniów do lekcji wychowawczych, t. 1*, Wydaw. Krupski i S-ka, Warszawa, 1994, ISBN 83-86117-10-9.
9. Braun-Gałkowska M. [Red.], Gutowska A. [Red.], *W tę samą stronę. Antologia tekstów dla nauczycieli i uczniów do lekcji wychowawczych, t. 2*, Wydaw. Krupski i S-ka, Warszawa, 1994, ISBN 83-86117-10-9.

10. Chałas K., *W stronę kultury dawania. Program wychowawczy dla klas gimnazjalnych z obudową metodyczną*, Wydaw. Jedność, Kielce, 1999. ISBN 83-7224-155-4.
11. Gałczyńska E., Szczepańska E., Wernik E., *Konspekty godzin wychowawczych*, Wyd. 2, Wydaw. Korepetytor M. Gałczyński, Płock, 1999. ISBN 83-86356-05-7.
12. Gałczyńska E., Szczepańska E., Wernik E., *Konspekty godzin wychowawczych dla klas IV-VIII*, Wyd. 2, Wydaw. Korepetytor M. Gałczyński, 1995. ISBN 83-86356-05-7.
13. Hamer H., *Oswoić nieśmiałość. Scenariusz 22 lekcji wychowawczych w gimnazjum. 17 tematów*, Wydaw. Veda, Warszawa, 2000. ISBN 83-85584-64-1.
14. Hamer H., *Program lekcji wychowawczych dla uczniów wyższych klas szkół podstawowych oraz uczniów liceów i techników*, Wydaw. Veda, Warszawa, 1993, ISBN 83-85584-13-7.
15. Klimowicz G., *Po dzwonku na lekcję. Interakcyjne spojrzenie na klasę szkolną*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, 1995, ISBN 83-85295-25-9.
16. Kwiek M., Nowak I., *Dorastanie do miłości. Propozycje działań wychowawczych dla uczniów klas IV-VIII szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych*, Wyd. 2 poszerz., Oficyna Współczesna, 1994. ISBN 83-85185-09-7.
17. Papis E. M., *Wzrastam w mądrości. Książka ucznia z ćwiczeniami na godziny wychowawcze. Do programu wychowania dzieci i młodzieży Życie i miłość*, cz. 1, Wyd. 5, Wydaw. Busola, Warszawa, Cop. 1996. ISBN 83-904588-2-9.
18. Papis E. M., *Życie i miłość, Wzrastam w mądrości*, cz. 1, Wyd. 5, Wydaw. Busola, Warszawa, 1995. ISBN 83-904588-1-0.
19. Sadowska E., *Lekcje wychowawcze. Ćwiczenia dla uczniów gimnazjum*, cz. 1, Wydaw. Seventh Sea, Cop. 1999. ISBN 83-910405-3-4.
20. Sadowska E., *Lekcje wychowawcze. Ćwiczenia dla uczniów gimnazjum*, cz. 2, Wydaw. Seventh Sea, Cop. 1999. ISBN 83-910405-4-2
21. Sadowska E., *Lekcje wychowawcze. Opracowanie dla nauczycieli gimnazjum*, cz. 1, Wydaw. Seventh Sea, Cop. 1999. ISBN 83-910405-3-4.
22. Sadowska E., *Lekcje wychowawcze. Opracowanie dla nauczycieli gimnazjum i szkół podstawowych*, cz. 2, Wydaw. Seventh Sea, Cop. 1999. ISBN 83-910405-3-4.
23. Seidel S., *Propozycja programu pracy wychowawczej w klasach szkoły podstawowej*, Wydaw. Veda, Warszawa, 1993. ISBN 83-85584-13-7.

BIBLIOGRAFIA

Cicha P., *Program wychowawczy szkoły a personalistyczna perspektywa wychowania do wartości*, [online], ostatnia aktualizacja 22.10.2012, [dostęp 6 września 2013], dostępny w Internecie: www.ore.edu.pl/.../index.php?

Garstka t., Leśniewska K., *Jak tworzyć program wychowawczy szkoły – opis modelu. Poradnik dla szkół*, [online], ostatnia aktualizacja 2008, [dostęp 2 września 2013], dostępny w Internecie: www.ore.edu.pl/.../index.php?

Jasińska J., Wojciechowska I., *Raport z Ewaluacji Problemowej: efekty. Szkoła Podstawowa nr 48*, Kuratorium Oświaty w Warszawie, Warszawa, 2011

Jasińska J., Wojciechowska I., *Raport z Ewaluacji Problemowej: efekty. Gimnazjum nr 41*, Kuratorium Oświaty w Warszawie, Warszawa, 2011

Obuchowska I., *Drogi dorastania*, Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 2005.